

รายงานการศึกษาดูงาน (GP5)

การขับเคลื่อนระเบียบเศรษฐกิจในภาคตะวันออก

1. ภาพรวมและข้อมูลพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC)

พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ.2561 มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกให้เป็นระบบและสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการประกอบพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ทันสมัยสร้างนวัตกรรม และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะดวกด้านการติดต่อ ดำเนินธุรกิจตลอดระยะเวลาของโครงการและประสานงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอื่นๆ มีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายนำร่องใน 3 จังหวัด ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง และกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ได้รับการส่งเสริมเพื่อให้เกิดการลงทุนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคเพื่อเพิ่มศักยภาพรองรับการลงทุนและการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในพื้นที่รวมทั้งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจัดระบบ การสะสมเทคโนโลยี เพื่ออนาคตที่ยั่งยืนของประเทศไทย

2. ปัญหา อุปสรรค การขับเคลื่อนระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

ในการขับเคลื่อนระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นการพัฒนาเชิงพื้นที่ซึ่งมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจึงมักเกิดจากปัจจัยข้างต้น โดยอาจสรุปประเด็นปัญหาที่สำคัญ ได้ดังนี้

(1) พื้นที่ EEC อาทิ ในจังหวัดชลบุรี แม้ว่าจะมีรายได้ต่อประชากรสูง แต่ก็ยังมีบางพื้นที่ยังคงมีระดับการพัฒนาต่ำ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและเกิดข้อกักรงและการยอมรับจากประชาชนที่ไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา แต่กลับต้องได้รับผลกระทบ อาทิ ปัญหาสิ่งแวดล้อม แหล่งทรัพยากรในการประกอบอาชีพ ผลกระทบทางสังคมจากการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาในพื้นที่ เป็นต้น

(2) การพัฒนาขนาดใหญ่ อาทิ ท่าเรือนำลึก และการขยายตัวของเมือง ทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและกระทบพื้นที่ประกอบอาชีพของประชาชน เช่น การประมงชายฝั่ง พื้นที่ป่าชายเลน รวมถึงปัญหาขยะ รวมถึงปัญหาด้านสาธารณูปโภค เช่น แหล่งน้ำ ปัญหาด้านอากาศ เป็นต้น

(3) แม้ว่า พ.ร.บ. EEC จะให้อำนาจคณะกรรมการนโยบายเป็นผู้มีอำนาจอนุมัติ อนุญาต ให้สิทธิ หรือให้สัมปทาน ตามกฎหมายบางรายการได้ แต่ในทางปฏิบัติ การพิจารณารายละเอียดหรือการดำเนินการในเชิงเทคนิคในการอนุมัติ อนุญาตนั้น ยังคงต้องอาศัยหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ทำให้ยังมีความไม่คล่องตัวและความล่าช้าในการพิจารณา

(4) ความล่าช้าในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับ EEC อาทิ รถไฟความเร็วสูง ท่าเรือ ท่าอากาศยาน ซึ่งโครงการต่างๆ บางส่วนมีความล่าช้ากว่าแผนงาน ทำให้มีผลกระทบต่อเป้าหมายการดำเนินงาน และความมั่นใจในการลงทุน

(5) ปัญหาการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับ EEC และแต่ละหน่วยงานดูแลรับผิดชอบกฎหมายกฎระเบียบของตนเอง อาทิ ใบอนุญาต ผังเมือง การจัดตั้งโรงงาน เป็น

ต้น แม้ว่า จะมีความพยายามในการประสานร่วมมือกัน แต่ในบางกรณีก็ยังคงเกิดความไม่เข้าใจระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้เกิดความล่าช้า และข้อโต้แย้งในการดำเนินการระหว่างหน่วยงาน

(6) แนวโน้มความต้องการพลังงานสะอาดในภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากในปัจจุบันเริ่มมีมาตรการจำกัดสินค้าที่มาจากแหล่งผลิตที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งมาจากพลังงานฟอสซิล ของประเทศผู้ซื้อสินค้าในยุโรป ทำให้นักลงทุนต้องมองหาพื้นที่ลงทุนที่สามารถใช้พลังงานสะอาดในการผลิตได้ จึงเป็นประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการเรื่องการพัฒนาแหล่งพลังงานสะอาดในพื้นที่ EEC เพื่อรองรับความต้องการดังกล่าว

3. ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ

3.1 ความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ/ภาคส่วนต่างๆ

การพัฒนาพื้นที่ EEC ให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีการร่วมมือกันของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขับเคลื่อนภารกิจตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งอาจแบ่งเป็น

(1) หน่วยงานพื้นที่ ได้แก่ จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษาและมหาวิทยาลัย เป็นต้น โดยที่การพัฒนา EEC ควรให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งในและนอกเขตอุตสาหกรรม กล่าวคือ ควรเป็นการพัฒนาพื้นที่ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์ มีส่วนร่วม และมีความสุข

(2) หน่วยงานกำกับดูแล มีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก และส่งเสริมประสิทธิภาพในการประกอบการของเอกชน รวมถึงระวังป้องกันอันตรายและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความมั่นคงต่างๆ เนื่องจากการเติบโตในพื้นที่ EEC ย่อมมีการเคลื่อนย้ายทั้งด้านแรงงาน เงินทุน และทรัพยากรต่างๆ เข้าไปในพื้นที่ จำเป็นต้องมีการกำกับดูแล ฝ้าระวัง และอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้สามารถเดินหน้าการพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน

(3) หน่วยงานที่ส่งเสริมสนับสนุนการทำธุรกิจใน EEC อาทิ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ BOI เป็นต้น โดยหน่วยงานต่างมีบทบาทและความสำคัญที่จะกำหนดแนวทางการส่งเสริมธุรกิจใน EEC อาทิ กระทรวงอุตสาหกรรม ออกนโยบาย MIND บัณฑิตอุตสาหกรรมสู่ชุมชนและ SMEs เพื่อส่งเสริมให้อุตสาหกรรมอยู่คู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ หน่วยงาน BOI มีบทบาทในการส่งเสริมการลงทุนต่างๆ ไม่เพียงเฉพาะด้านสิทธิประโยชน์ต่างๆ แต่ยังรวมถึงการดูแลให้คำแนะนำเรื่องใบอนุญาตทำงานและการดำรงชีวิตในประเทศไทยด้วย

(4) หน่วยงานเอกชน บริษัทและองค์กรในภาคเอกชนที่มีการลงทุนทางธุรกิจในพื้นที่ EEC และมีการร่วมมือในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น บริษัทในวงการอุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคเอกชนที่เป็นผู้บุกเบิกอุตสาหกรรมใหม่ๆ อาทิ ยานยนต์ไฟฟ้า ซึ่งก่อให้เกิดทิศทางการพัฒนาทางเทคโนโลยีแห่งอนาคต และการปรับเปลี่ยนครั้งสำคัญในอุตสาหกรรมยานยนต์ของไทย

3.2 บุคลากร/งบประมาณ

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรใน EEC เป็นเรื่องสำคัญที่ช่วยสร้างพื้นฐานและสนับสนุนให้กับการเติบโตในพื้นที่ EEC ที่เป็นศูนย์กลางของการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้งานในอุตสาหกรรมและธุรกิจต่าง ๆ อาทิ เช่น การผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การผลิตยานยนต์ การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล และเมืองอัจฉริยะ (smart city)

เป็นต้น การพัฒนาศักยภาพบุคลากรมุ่งหวังให้คนพัฒนาทักษะและความรู้ในด้านที่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมในพื้นที่ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่เป็นเป้าหมาย อาจมุ่งเน้นการฝึกอบรมและการให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องเทคโนโลยีดิจิทัล อิเล็กทรอนิกส์ และการพัฒนาทักษะด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการและมาตรฐานของอุตสาหกรรมในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ ควรเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้และการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อสร้างนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพในพื้นที่ EEC โดยควรมีการสนับสนุนด้านงบประมาณในเรื่องดังกล่าวอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

3.3 นโยบายจากภาครัฐ

ความชัดเจนและความต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐต่อการพัฒนาพื้นที่ EEC ถือเป็นอีกปัจจัยที่มีความสำคัญมาก รวมถึงแนวทางและรูปแบบการพัฒนาที่ชัดเจนรวมถึงการบูรณาการเชิงนโยบายและการปฏิบัติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้จะทำให้การดำเนินงานในพื้นที่ที่มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังเป็นสิ่งที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนด้วย

4. สิ่งที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน

ในการศึกษาดูงานครั้งนี้ ได้มีโอกาสเรียนรู้ข้อมูลและการดำเนินงานในการขับเคลื่อนระเบียบเศรษฐกิจในภาคตะวันออก รวมถึงปัญหาอุปสรรคผ่านการถ่ายทอดจากท่านวิทยากร และการเข้าศึกษาดูงานในหน่วยงานภาคเอกชนได้แก่ บริษัท ไลอ้อน (ประเทศไทย) จำกัด และ บริษัท SAIC Motor-CP (โรงงานผลิตรถยนต์ MG) โดยมีสิ่งที่ได้เรียนรู้ ดังนี้

(1) แนวคิดในการบริหารการพัฒนาจากพื้นที่ EEC แสดงให้เห็นถึงความท้าทายและการถอดบทเรียนในการผลักดันขับเคลื่อนนโยบายสำคัญของประเทศ การเรียนรู้ถึงความสำคัญในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การบูรณาการ และการเข้าถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะตัดสินความสำเร็จของนโยบาย

(2) ได้เรียนรู้แนวทางและวิธีคิดในการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชน อาทิ การนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการทำงาน การวางแผนการลงทุน การบริหารจัดการองค์กรและบุคลากร

(3) ได้เรียนรู้ปรัชญาในการดำเนินธุรกิจของเอกชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสถานะที่เราเป็นหน่วยงานราชการ

5. ข้อเสนอแนะ

(1) ควรมีการศึกษาดูงานลักษณะนี้อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารในภาครัฐ

(2) มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของผู้เข้าอบรม นบส. หลังจากการดูงาน